

## YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 13/2012 vp

### Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2013

#### *Valtiovarainvaliokunnalle*

#### JOHDANTO

##### **Vireilletulo**

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2013 (HE 95/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla ympäristövaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

##### **Asiantuntijat**

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- talousjohtaja Oili Hintsala, ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöneuvos Tarja Haaranen, ympäristöneuvos Eeva-Liisa Poutanen, rakennusneuvos Matti Vatiilo ja yli-insinööri Jorma Kaloinen, ympäristöministeriö
- apulaisosastopäällikkö Hanna Lehtinen, ulkoasiainministeriö
- ylimetsänhoitaja Matti Heikurainen, neuvotteleva virkamies Heikki Piiparinen ja vesihallintoneuvos Jaakko Sierla, maa- ja metsätalousministeriö

- hallitusneuvos Anja Liukko ja strateginen johtaja Mari Pantsar-Kallio, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Aino Turpeinen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- johtaja Marketta Virta, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ylijohdaja Kari Pääkkönen, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- vt. johtaja Kari Salmi, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- luontopalvelujen apulaisjohtaja Marja-Liisa Hintsanen, Metsähallitus
- asiantuntija Laura Hassi ja yliarkkitehti Ritva Laine, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Eeva Hellström, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- johtaja Aija Tasa, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- suojeluasiantuntija Sini Eräjää, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Uuraisten kunta
- Suomen Korjausneuvojat ry
- Vuokralaiset VKL ry
- Vanhustyön keskusliitto.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### Perustelut

#### **Ympäristöministeriön hallinnonalan kokonaiskehitys**

Valiokunta toteaa, että valtion talousarvioehdotus vuodelle 2013 on kokonaisuutena sopeutettu vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen, jossa EU:n talouskasvu on pysähtynyt, Yhdysvaltojen talouden elpyminen on hidasta ja maailmantaloudessa kasvun painopiste on kehittyvissä talouksissa, vaikka niissäkin kasvu hidastuu. Veropoliittiset sopeutustoimet ja määrärahasäästöt valtiontalouden vakauttamiseksi ja julkisen talouden tasapainon vahvistamiseksi ovat lähtökohteisesti perusteltuja. *Valiokunta kuitenkin kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota toimialansa mukaisesti ympäristöministeriön hallinnonalan osalta erityisesti seuraaviin näkököhtiin, joilla ei ole merkittäviä vaikutuksia talousarvioehdotuksen loppusummaan, mutta joilla on huomattava merkitys hallitusohjelmaan sisältyvien ympäristönsuojelun ja vihreän kasvun tavoitteiden toteuttamiseen sekä kohtuuhintaisen asumisen edistämiseen.*

Valiokunta korostaa, että valtiontaloutta tulisi tarkastella kestävän kehityksen laajemmasta näkökulmasta, jossa myös ekologinen ja sosiaalinen kestävyys otetaan taloudellisen kestävyuden ohella huomioon. Tähän kestävän talouden tavoitteeseen liittyen pääministeri Kataisen hallitusohjelman tavoitteena on, että ympäristö- ja energiateknologiaan perustuva cleantech-liiketoiminta on yksi tulevaisuuden Suomen elinkeinopolitiikan painopistealueita ja tavoitteena on nostaa Suomi cleantechin kärkimaaksi. Heikosta taloussuhdanteesta huolimatta cleantech on yksi maailmanlaajuisesti nopeimmin kasvavista liiketoiminta-alueista.<sup>1</sup> Keskeisiksi tavoitteiksi

on asetettu muun ohella lainsäädännöllisten esteiden poistaminen ja erityisesti ympäristölupaprosessien käsittelyn nopeuttaminen sekä kotimarkkinoiden kehittäminen.

Valiokunta katsoo, että ympäristöministeriön hallinnonalan kokonaiskehityksessä tulisi ottaa selkeämmin huomioon hallinnonalan merkitys vihreän kasvun reunaehtojen toteuttajana eli ympäristölupien myöntäjänä ja toiminnan valvojana. Valiokunta korostaa, että ympäristöministeriön hallinnonalan rahoituksessa on otettava huomioon toimintaympäristön muuttuminen ja toimialaan liittyvä kasvupotentiaali ja cleantechin kansantaloudellinen merkitys, mihin verrattuna hallinnolliset kustannukset ovat vähäiset.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvioesitys on 256,5 milj. euroa eli noin 0,5 % talousarvion loppusummasta.<sup>2</sup> Esitys on sinänsä kehyspäättöksen mukainen, ja edellä mainittuja leikkauksia lukuun ottamatta määrärahasot säilyvät suunnilleen ennallaan. Kehyspäättöksen mukaisesti hallinnonalan budjetti on yhä supistumassa 222 milj. euroon vuonna 2015.

Valiokunta on huolissaan kehyspäättöksen mukaisen niukkuuden vaikutuksesta jopa ympäristöhallinnon perustehtävien hoitamiseen. Kun koko hallinnonalan budjetti on näin pieni, yleiset säästöt kohdistuvat ministeriön lisäksi kaikkien hallinnonalan virastojen toimintamenoihin, jolloin hallinnon toimintakyky joutuu suurelle koetukselle. Riittävän toimintamenorahoituksen

<sup>1</sup> Vuositasolla cleantechin tutkimuksen ja tuotekehityksen ja liiketoiminnan tukemiseen käytetään Suomessa noin 400 milj. euroa. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2011 yli 20 miljardia euroa ja kasvu edelliseen vuoteen yli 10 %.

puute voi johtaa siihen, ettei hallinnonalalla pystytä tekemään riittäviä vaikutusarvioselvityksiä esimerkiksi valmisteilla olevasta EU-lainsäädännöstä, mikä voi johtaa siihen, ettei aiheutuvia kustannuksia kyetä riittävästi ennakoimaan tai toimenpiteitä suuntaamaan kustannustehokkaimmalla tavalla. Resurssien niuketessa ne pitäisi päinvastoin pystyä suuntaamaan kaikkein kustannustehokkaimmalla tavalla.

Samanaikaisesti resurssien pienenemisen kanssa ympäristöhallinnon tehtävät ovat jatkuvasti lisääntyneet, kun esimerkiksi EU-lainsäädännön edellyttämät markkinavalvontatehtävät työllistävät hallintoa aikaisempaa enemmän. Lisäksi esimerkiksi kaivosteollisuuden uudet menestysmahdollisuudet ovat lisänneet tehtäviä sekä lisäävät painetta ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseen. Kaivostoiminnan tuotannon on arvioitu kaksinkertaistuvan vuoteen 2016 mennessä. Valtio on panostanut kaivostoiminnan kehittämiseen, ja kaivosteollisuuden odotetaan tuovan merkittäviä kansantaloudellisia hyötyjä uusien työpaikkojen, investointien ja teknologioiden viennin myötä. Kaivostoiminnan ympäristölupa- ja valvontaresursseihin ei kuitenkaan ole kiinnitetty vastaavaa huomiota. Varsinaiseen ympäristölupakäsittelyyn ja vakiintuneen toiminnan jälkivalvontaan verrattuna uusien kaivosten rakentaminen kestää yleensä noin 2—4 vuotta ja ylösajovaihe noin 1—3 vuotta, jolloin valvonta vaatii 3—4 kertaa enemmän resurssipanosta kuin vakiintuneen toiminnan aikainen valvonta. Toisaalta tämän strategisesti merkittävän uuden teollisuudenalan ympä-

ristöluvut on kyettävä käsittelemään joutuisasti ja ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisesti. Esimerkkejä kaivostoiminnan aiheuttamista kielteisistä ympäristövaikutuksista on jo nähty, ja kansalaiset odottavat viranomaisten tehokasta ja asiantuntevaa toimintaa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ELY-keskusten ympäristövastuualueet ovat velvoitteistaan selvitäkseen jo keventäneet valvontasuunnitelmiaan säädösten sallimille äärirajoille ja kehittäneet resurssisäästöjä alueiden välisellä valvontayhteistyöllä. Menokehityksen muutokset merkitsevät 17 %:n eli 32 milj. euron vähennystä ELY-keskusten toimintamenoihin vuoteen 2016 mennessä. Muutoksiin varautuminen vaatii määrätietoista sopeuttamistoimia, joiden suunnittelu ja toimeenpano on jo käynnistetty<sup>3</sup>. Samanaikaisesti on aloitettu selvitystyö vaihtoehtoisista järjestämistavoista hoitaa alueelliset ympäristötehtävät siten, että ympäristön tilan kannalta keskeisiä lakisääteisiä tehtäviä voitaisiin hoitaa nykyistä tehokkaammin.<sup>4</sup>

Valiokunta pitää ongelmallisena sitä, että ympäristövastuualueiden rahoituksen osuutta ELY-keskuksissa ja aluehallintovirastoissa on vaikea seurata järjestelmän heikon läpinäkyvyyden johdosta. Alustavat selvitykset ovat osoittaneet, että ympäristövastuualueet ovat menettäneet resurssejaan henkilöstön ikärakenteesta ja eläköitymisestä johtuen suhteellisesti enemmän kuin elinkeino- ja liikennevastuualueet. Ympäristövastuualueille ei myöskään ole mahdollista edes teknisesti kohdentaa suoraan lisäresursseja työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön hallinnonaloille sijoittuvien toimintamäärärahojen kautta, koska tällainen korvausmerkittäminen ei ole mahdollista. Selkeän resurssitarpeen on kuitenkin osoitettu koskevan juuri ympäristötehtäviä.

<sup>2</sup> Esitykseen sisältyvä 19 milj. euron vähennys johtuu suurimmalta osaltaan (15 milj.) suhdanneluonteisten korjausavustusten maksamisen päättymisestä ja asuntojen korjausavustuksiin kohdistuvasta säästöstä (6 milj.). Kokonaisuutena tarkastellen ympäristöministeriön hallinnonalan kokonaissumma on pienentynyt olennaisesti vuonna 2006, jolloin asumistuen yli 400 milj. euron määräraha siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle, sekä vuonna 2010, jolloin aluehallintouudistuksella alueellinen ympäristöhallinto (74,6 milj. euroa) siirrettiin työ- ja elinkeinoministeriön sekä aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden osalta valtiovarainministeriön hallinnonalalle.

<sup>3</sup> Selvityshenkilö Rauno Saari selvittää asiaa lokakuun loppuun mennessä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

<sup>4</sup> Selvityshenkilö Riitta Rainio ehdottaa suosituksia ympäristöhallinnon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä marraskuun loppuun mennessä.

Ympäristölainsäädäntö on pitkälti EU-lainsäädännön toimeenpanoa, ja siihen liittyvän pakollisen suunnittelun, seurannan ja raportoinnin osuus on jatkuvasti kasvanut. Nämä ovat lakisääteisiä tehtäviä, joita ei voi jättää hoitamatta. Lakisääteisiä tehtäviä hoitamaan on kuitenkin oltava hallinnossa riittävä määrä alansa osaavia asiantuntijoita, eivätkä yleiset kehittämis- tai keskittämishankkeet ratkaise tämän hetken akuuttia resurssipulaa. Valiokunta katsoo, että hallinnon resurssien niukentuminen samanaikaisesti tehtävien lisääntymisen kanssa edellyttää budjettirahoituksen lisäämistä työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön pääluokissa tai uusien rahoitusmallien nopeaa selvittämistä ja osoittamista näihin tehtäviin.

Valiokunta korostaa, että lisäresursseja aiheutuneen ruuhkan purkamiseen tarvitaan heti, eikä selvityshenkilöiden ehdotuksia hallinnon uudelleenjärjestelyistä tai uusista rahoitusmalleista voida tältä osin odottaa. Ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttävän toimintatavan ja kaivosteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvitaan ympäristönsuojelutehtävien hoidon turvaamiseen, erityisesti kaivosteollisuuden ympäristövalvontaan 700 000 euroa/v ja kaivosten lupatehtävien tukemiseen 300 000 euroa/v siten, että määräraha voidaan suunnitelmallisesti kohdentaa erityisesti Pohjois-Suomeen. Lisämäärärahaa tulee saada käyttää enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen edellä mainittuihin tehtäviin. Edellä esitetyn perusteella valiokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) yhteensä 1 milj. euroa ympäristönsuojelutehtävien hoidon turvaamiseen.*

### **Itämeren suojelu ja lähialueyhteistyö**

Lähialueyhteistyömäärärahan momentti 24.20.66 ulkoasiainministeriön hallinnonalalla esitetään lakkautettavaksi, kun Suomen ja Venäjän kahdenvälinen lähialueyhteistyö päättyy vuoden 2012 lopussa. Suomen ja Venäjän välillä on solmittu uusi tasavertaiseen kumppanuuteen perustuva sopimus rajat ylittävän yhteis-

työn edistämisestä, jossa tärkeimpänä rahoituslähteenä ovat EU:n raja-alueyhteistyöohjelmat. Entisen rahoitusmallin sijaan ehdotetaan momentille 24.90.68 Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön määrärahaksi (IBA-määräraha) 3,2 miljoonaa euroa, jolla voidaan osallistua pohjoisen ulottuvuuden yhteistyöhön sekä monenväliseen alueelliseen yhteistyöhön pohjoisissa alueneuvostoissa<sup>5</sup>.

Valiokunta korostaa, että lähialueyhteistyö on ollut monin tavoin tuloksellista ja onnistunutta erityisesti ympäristö- ja ydinturvallisuusasioissa. Yhteistyön alkuaikojen avustushankkeista on jo siirrytty tasavertaisen yhteistyön ja molemminpuolisen hyödyn suuntaan. Lähialueyhteistyöhankkeet ovat edistäneet toimivien yhteyksien ja verkostojen syntymistä sekä tietojen ja kokemusten vaihtoa. Yhteistyön puitteissa toteutetuilla noin 2 500 hankkeella on saavutettu hyvin konkreettisia molempia osapuolia hyödyttäviä tuloksia. Lähialuerahoituksella on myös saavutettu merkittäviä hyötyjä varsin pienillä panostuksilla, kun kahdenvälinen yhteistyö on kytketty laajempaan kansainväliseen toimintaan, mistä hyvänä esimerkkinä voi mainita pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden puitteissa toteutetut Itämeren suojelua edistävät ympäristöhankkeet, kuten Pietarin lounainen jätevedenpuhdistamo. Valiokunta korostaa, että lähialueyhteistyön rakenteen uudistumisesta ja rahoituksen laskevasta trendistä huolimatta on hyvin tärkeätä, että jatkossakin on käytössä rahoitusväline, jonka avulla on mahdollista tukea varsinkin Itämeren suojeluun ja säteilyturvallisuuteen liittyvien politiikkatavoitteidemme toteutumista lähialueilla.

Itämeren suojeluun esitetään talousarvioehdotuksessa momentille 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) 3,34 milj. euroa, jota voidaan käyttää ravinnekierrätyksen edistämiseen ja Saaristomeren ja Selkämeren valuma-alueiden maatalouden vesiensuojelun tehostamiseen, vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiin sekä merenhoidon suunnittelun yhteensovittami-

<sup>5</sup> Kuten Itämeren valtioiden neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja arktinen neuvosto.

seen. Nämä ovat tärkeitä hankkeita, joita tulee jatkaa, sillä erityisesti Saaristomerellä Itämeren tilaan vaikuttaa voimakkaimmin Varsinais-Suomen alueelta tuleva hajakuormitus.

Valiokunta korostaa myös, että Suomi on sitoutunut HELCOMin Itämeren toimintaohjelman (BSAP, Baltic Sea Action Plan) mukaisesti maakohtaisiin päästövähennyksiin tavoitteena Itämeren hyvä tila vuonna 2021. Toimenpideohjelmaa ja sen toimien riittävyyttä arvioidaan uudelleen vuonna 2013. Suomen haasteena on toteuttaa erityisesti rehevöitymisen ehkäisemistä koskevat tavoitteet. Toimintaohjelman toteuttamista vauhdittamaan on perustettu Pohjoismaisen investointipankin NIBin ja Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö NEFCOn hallinnoima Itämeren toimintaohjelman rahasto, johon Ruotsi on sijoittanut noin 9 milj. euroa ja Suomi lähialuemäärärahasta 2 milj. euroa. Rahaston avulla on käynnistetty yhteensä 32 hanketta, ja sen toiminta on tärkeää Itämereen joutuvien päästöjen vähennystavoitteiden toteuttamiseksi. Valiokunta katsoo, että rahastoa tulisi pyrkiä laajentamaan siten, että kaikki rantavaltiot osallistuisivat sen rahoitukseen.

### **Metsiensuojelu ja METSO-ohjelma**

Talousarvioesityksen momenttiin 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät) ehdotetaan 0,5 milj. euron leikkausta verrattuna vuoteen 2012 loppusumman ollessa 27,284 milj. euroa. Valiokunta korostaa, että Metsähallituksen luontopalvelujen rahoituksen turvaaminen on tärkeää suojelutehtävien hoitamiseksi ja virkistyskäytön palvelujen kehittämiseksi. Samanaikaisesti se on myös suoraan taloudellisesti perusteltua, sillä useiden tutkimusten mukaan kansallispuistojen ja retkeilyalueiden palveluihin sijoitetut varat palautuvat moninkertaisesti paikallistalouteen. Määräraha on riittämätön uusien kansallispuistojen, Sipoonkorven ja Selkämeren, palveluinfrastruktuurin parantamiseksi, mutta myös vanhojen kansallispuistojen rapistuvien rakenteiden kunnossapitoon. Metsähallitukselle on siirtynyt merialueilta aikaisemmin muiden valtion laitosten hallinnoimia kiinteistö-

jä, satamia ja muuta palveluvarustusta ilman määrärahalisäystä. Kunnostusvarojen puutteen sa satamia joudutaan turvallisuussyistä sulkemaan, ja näin olemassa olevien retkeilyalueiden käyttömahdollisuudet heikkenevät. Kansallispuistojen rakenteiden riittävää ylläpitoa tulisi tarkastella kansantaloudellisesta näkökulmasta alueiden vetovoimatekijänä ottaen huomioon, että sijoitukset palautuvat paikallistalouteen ja edistävät siten kestävä talouden tavoitteita.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSON rahoitus supistuu talousarvioehdotuksen mukaan lähes 2 milj. eurolla. Luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden saavuttamisen kannalta on määrärahatason supistuessa olennaista toteuttaa kaikkein vaikuttavimmat toimenpiteet keskittämällä suojelutoimet arvokaimpiin kohteisiin. Kokonaisuuden kannalta yhä tärkeämmiksi nousevat muut monimuotoisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten metsälain ja luonnonsuojelulain säännökset sekä Metsähallituksen luontopalveluiden toiminta uhanalaisten ja muiden eläin- ja kasvilajien ja niiden elinympäristöjen suojelemiseksi.

Suomen kansallisen biodiversiteettistrategian (2006—2016) tavoite oli pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen maassamme vuoteen 2010 mennessä. Monista edistysaskeleista huolimatta asetettua tavoitetta ei saavutettu (Suomen lajien uhanalaisuus — Punainen kirja -raportti 2010). Valiokunta muistuttaa, että hallitusohjelman mukaan hallitus tehostaa luonnon monimuotoisuuden suojelua, harjoittaa luonnonvarojen kestävä käyttöä ja varmistaa toimien riittävän rahoituksen, jotta luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen voidaan pysäyttää vuoteen 2020 mennessä.

### **Haja-asutuksen jätevesihuolto ja siirtoviemärit**

Ympäristövaliokunta esitti tammikuussa 2011 käsitellessään ns. hajajätevesiasetusasiaa<sup>6</sup> eduskunnan hyväksyttäväksi useita lausumia, joista

<sup>6</sup> Hallituksen esitys laiksi ympäristönsuojelulain 18 ja 103 §:n muuttamisesta HE 179/2010 vp.

kolmas koski hallitukselle asetettua velvoitetta laatia valtakunnallinen viemärointiohjelma riittävine määrärahakorotuksineen vähintään ympäristönsuojelulain muutoksen ja sen nojalla annettavan asetuksen voimaantulon asetettavan siirtymäajan loppuun. Viemärointiohjelman valmistelu sisällytettiin sittemmin pääministeri Kattaisen hallitusohjelmaan. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö käynnistivät keväällä 2011 viemärointiohjelman yhteisen valmistelun, ja luonnos ohjelmaksi valmistui toukokuussa 2012.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa vesistö- ja vesihuoltotoimenpiteiden tukemiseen myönnettävä momentin 30.50.31 määräraha on viemärointiohjelman toteutuksen kannalta olennainen. Määrärahaesitys on nyt 10,079 milj. euroa, kun se oli vuoden 2011 talousarviossa 20,158 milj. ja vuoden 2012 talousarviossa 14,008 milj. euroa. Momentin määräraha koostuu keskeneräisten hankkeiden jatkamiseen tarvittavasta rahoituksesta, maaseudun vesihuoltotoimenpiteiden rahoituksesta sekä aiemmin myönnettyjen korkotukilainojen korkotukiin tarvittavasta rahoituksesta.

Ympäristöministeriön pääluokassa siirtoviemäreiden rakentamista ja haja-asutuksen jätevesihuoltoa voidaan tukea ympäristönsuojelun edistämisen momentilta 35.10.61. Siirtoviemäreitä voidaan tukea tästä 4,5 milj. eurolla, mutta se riittää ainoastaan vuonna 2012 aloitettuihin hankkeisiin, joista 8 jatkuu vuonna 2013. Määräraha ei riitä uusien hankkeiden aloittamiseen. Viemärointiohjelman perusteella vuonna 2013 tulisi aloittaa 11 uutta siirtoviemärihanketta, joiden lisätuen tarve olisi vähintään 5 milj. euroa. Esitetyllä määrärahasolla uusia hankkeita ei voida aloittaa lainkaan, eikä talousarvioehdotukseen sisälly valtuutusta sitoa määrärahan käyttöä vuoden 2013 jälkeen.

Valiokunta korostaa, että hallitusohjelmaan kirjattu viemärointiohjelma tulee toteuttaa tavoitteen mukaisesti, sillä haja-asutusalueiden viemäroinnin edistäminen ja siirtoviemärihankkeiden toteuttaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä keinoja kestävästä vesihuollon turvaamiseksi. Mikäli viemärointiä ei vauhditeta valtion tuella, voi

vuonna 2016 päättyvä siirtymäaika johtaa kestävämmästä ja epätarkoituksenmukaisiin jätevesien käsittelyratkaisuihin haja-asutusalueiden kiinteistöillä. Valtion tuella koetaan olevan merkittävä vaikutus hankkeiden käynnistymiseen sekä kuntien ja vesihuoltolaitosten sitoutumiseen hankkeiden rahoittamiseen osaltaan. Valiokunta katsoo, että talousarviomäärärahalla tulisi pystyä aloittamaan vuonna 2013 ainakin kaikkien perustelluimmat hankkeet, mikä edellyttää määrärahan nostamista 1,5 milj. eurolla. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 35.10.61 (Ympäristönsuojelun edistäminen) 1,5 milj. euroa siirtoviemäreiden rakentamisen avustamiseen.*

Tarkistettujen haja-asutuksen jätevesihuoltoa koskevien velvoitteiden siirtymäaika siis päättyy vuoden 2016 alussa, jolloin kiinteistökohtaiset talousjätevesijärjestelmät tulee saattaa talousjätevesiasetuksen mukaisiksi tai liittää vesihuoltoverkkoon. Eduskunta edellytti tarkistuksen hyväksyessään, että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen asetuksen voimaantulon siirtymäajan loppuun saakka. Neuvonta on otettu hyvin vastaan ja se on ollut tehokasta, mutta se ei ole riittävän kattavaa. Valiokunta katsoo, että neuvontaa tulee olla saatavilla siirtymäajan loppuun saakka. Valtakunnallisen neuvonnan järjestäminen edellyttäisi 2 milj. euron määrärahaa vuosittain vuoteen 2016 saakka. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 35.10.61 (Ympäristönsuojelun edistäminen) 250 000 euroa haja-asutusalueiden jätevesineuvontaan.*

#### **Avustukset järjestöille**

Talousarvioesityksen momenttiin 35.01.65 (Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon) ehdotetaan 50 000 euron leikkausta. Valiokunta katsoo, että tämä kokonaisuudessaan 2 050 000

euron määräraha tulisi säilyttää ennallaan. Määräraha on pieni, mutta merkittävä, koska näin voidaan edistää järjestöjen tärkeää työtä ympäristökasvatuksen ja -tiedotuksen vahvistamiseksi. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 35.01.65 50 000 euroa.*

### **Aluearkkitehtitoiminnan tukeminen**

Talousarvioesityksen kohdassa 35.20.37 esitetään avustus suunnattavaksi yksinomaan tuuli-voimarakentamista ohjaavien kaavojen laatimisen tukemiseen, jolloin nykyinen mahdollisuus tukea aluearkkitehtitoimintaa lakkaa. Valiokunta painottaa, että aluearkkitehtitoiminnasta saadut kokemukset ovat olleet erittäin hyviä pienten kuntien maankäytön suunnittelun tason edistämässä, kuntien ympäristön kehittämisessä ja elinkelpoisuuden lisäämisessä. Avustusta ovat voineet saada alle 6 000 asukkaan kunnat, joilla ei ole maankäyttö- ja rakennuslain mukaista kaavoittajavelvoitetta. Vuonna 2011 aluearkkitehti-alueita oli 24 kattaen 53 kuntaa, joista 44 sai valtionavustusta.

Valiokunta toteaa, että myös tuulivoiman rakentamisen edistämiseen tähtäävä kaavoitustuki on tarpeellinen uusiutuvan energian määrän lisäämiseksi 6 TWh:illa vuoteen 2020 mennessä, mikä edellyttää nykyisen kapasiteetin yli kymmenkertaistamista. Aluearkkitehtitoiminta on kuitenkin lisännyt huomattavasti kuntien välistä yhteistyötä ja kustannustehokkaalla tavalla nostanut ympäristön suunnittelun tasoa sekä ohjannut pienillä paikkakunnilla osaltaan myös tuuli-voimarakentamiseen liittyvää kaavoitusta. Jos aluearkkitehtitoiminnan tukeminen lakkaa, poistuu myös aluearkkitehtien poistuessa järjestelmä, jonka avulla pienet paikkakunnat voivat tukea tuulivoimakaavoitusta. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta lisää aluearkkitehtitoiminnan momentin 35.20.37 tekstiinsä (vuoden 2012 momentin tekstiosaa vastaavasti) ja korottaa määrära-*

*haa 500 000 eurolla aluearkkitehtitoiminnan tukemisen jatkamiseksi.*

### **Kohtuuhintaisen asumisen edistäminen**

Valiokunta painottaa, että ylikuumentuneet asuntomarkkinat, kohtuuhintaisen asumisen edistäminen ja pääkaupunkiseudulla vallitsevan vuokra-asuntopulan helpottaminen edellyttävät nopeasti monipuolisia ja tehokkaita toimenpiteitä. Elinkeinoelämän toimivuuden kannalta on olennaista, että varsinkin pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa on tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Valiokunta on käsitellyt asuntopolitiikan ongelmakysymyksiä laajasti käsitellessään työryhmän ehdotusta valtioneuvoston asuntopoliittiseksi ohjelmaksi tammikuussa 2012. Valiokunta kiinnitti 28.2.2012 päivätyllä kirjeellään ympäristöministeriölle huomiota ongelmiin katsoen, että kokonaisvaltainen selvitys on välttämätön poliittisen keskustelun pohjaksi tilanteessa, jossa toimintaympäristön muuttumisen vuoksi tilannetta on arvioitava perusteellisesti uudelleen. Yksittäisten talousarviomäärärahojen tai käyttövaltuuksien korottaminen ei ole ratkaisu näihin perustavanlaatuisiin ongelmiin.

Mainitussa kirjeessään lausumaansa viitaten valiokunta toteaa tässä yhteydessä uudelleen, että valtiolla on tärkeä rooli asuntomarkkinoilla talouden, sosiaalisen kehityksen ja yhdyskuntarakenteen kehityksen kannalta, vaikka perusedellytyksenä asuntomarkkinoiden toimivuudelle onkin toimiva kilpailu ja kunnilla on maapolitiikan tekijöinä myös olennainen rooli. Valiokunta korostaa tarvetta tarkastella riippumattomasti toimintaympäristön rakenteellisten muutosten johdosta asuntomarkkinoiden terveen toiminnan reunaehdoista erityisesti Helsingin seudun tilanteesta sekä yleishyödyllisyyslainsäädännön asemaa ja koko tukijärjestelmän perusteita. Julkisen talouden kestävyyskohdistuu haasteita, jotka pakottavat myös asumisen tukien uudelleentarkasteluun niiden kohdentamiseksi tehokkaasti.

Asuntorakentamiseen soveltuvan kaavoitetun tonttimaan saatavuus, kaavavaranto, muodostaa perustan koko asuntopolitiikan pitkäjänteiselle hoitamiselle. Riittämätön kaavavaranto pitää niukkuutta yllä ja muodostaa ensimmäisen pulonkaulan asuntomarkkinoiden toiminnassa. Keskeisenä tavoitteena tulee olla asuntojen uudistuotannon lisääminen; tarvitaan sekä vuokra-asuntotuotantoa että ylipäänsä kaikenlaisten asuntojen tuotantoa kilpailutilanteen tervehdyttämiseksi. Myös omistus- ja vuokra-asumisen välimaastoon sijoittuvien asumisoikeusasuntojen rakentamista tulee edistää. Perustan muodostaa riittävä tonttitarjonta. Kaavoitettuja, asuntorakentamiseen soveltuvia tontteja on oltava riittävästi saatavilla, minkä varmistamiseksi kuntien on hankittava itselleen riittävästi raakamaa.

Myös rakentamista koskevien määräysten vaikutus asumisen hintaan on otettava vakavasti. Kustannustietoisuus on tarpeen, sillä monet yksinään siedettävät lisäkustannukset yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jonka merkitys asumisen hintaan voi muodostua kestäväksi. Ns. normitalkoissa näitä on jo selvitetty, mutta työn jatko on jäänyt avoimeksi (autopaiikat, väestönsuojat jne.).

Talousarvioehdotuksessa korkotukilainojen hyväksymisvaltuudeksi esitetään 1,040 milj. euroa, millä arvioidaan aloitettavan noin 7 000 vuokra-asunnon rakentaminen, joista muita kuin erityisryhmille tarkoitettuja olisi vain 3 200. Lisäksi on varauduttu 2 000 asunnon rakentamiseen ns. valtioneuvoston välillä. Valtuudet ovat sinänsä kohtuullisia, mutta käytännössä

näyttää siltä, että asuntorakentamista ei käynnisty lähellekään valtuuden sallimaa määrää. Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä käynnistettyjen asuntojen rakentamisen määrä, noin 100, osoittaa tilanteen kestävämmäksi.

Valtion ja kuntien välisillä maankäytön, liikenteen ja asumisen MAL-aiesopimuksilla on pyritty luomaan edellytyksiä riittävälle asuntotuotannolle. Helsingin seudulla tontti- ja asuntotarjonnan aiesopimuksessa vuosille 2008—2011 tavoitteena oli noin 13 000 asunnon vuosituotanto, josta viidesosa olisi vuokra-asuntoja. Tavoitteen kuntakohtainen toteutuminen vaihteli kuitenkin merkittävästi, ja osa kunnista jäi jälkeen sekä asuntotuotannon että kaavoituksen tavoitteiden osalta. Uusi Helsingin seudun aiesopimus 2012—2015 on allekirjoitettu kesäkuussa tavoitteena 13 000 asunnon vuosituotanto. Myös Turussa sopimus on jo allekirjoitettu, Tampereella aiesopimuksen jatkamisesta neuvotellaan ja Oulun seudun aiesopimuksen valmistelu on käynnissä. Valiokunta tukee aiesopimusmenettelyjen kehittämistä osana asuntopolitiikan keinovalikoimaa.

Valiokunta toteaa lopuksi mainittuun kirjjeeseensä viitaten, että se odottaa saavansa ministeriöltä selvityksen edellyttamiensä toimenpiteiden etenemisestä.

### **Lausunto**

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                               |                          |
|------|-------------------------------|--------------------------|
| pj.  | Martti Korhonen /vas          | Jari Lindström /ps       |
| vpj. | Rakel Hiltunen /sd            | Eeva-Maria Maijala /kesk |
| jäs. | Tarja Filatov /sd             | Tapani Mäkinen /kok      |
|      | Christina Gestrin /r          | Martti Mölsä /ps         |
|      | Timo Heinonen /kok (osittain) | Sari Palm /kd            |
|      | Antti Kaikkonen /kesk         | Oras Tynkkynen /vihr     |
|      | Pauli Kiuru /kok              | Mirja Vehkaperä /kesk    |
|      | Jukka Kärnä /sd               | Juha Väättäinen /ps.     |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

## ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

### **Perustelut**

Tulevaisuudessa asuntorakentamisen/asuntotuotannon haasteet ovat suuret. Yhtäältä maaseutu autioituu vähitellen nykyisen hallituksen harjoittaman keskittämispolitiikan seurauksena. Toisaalta taas Helsingin seudulla tilanne on erityisen haastava — sinne pakkautuvan väkimäärän vuoksi. Tämä taas lisää kysyntää asuntotuotantoon — millä on vaikutusta asuntojen hintoihin nostavasti — sillä kysyntä on asuntotuotantoa suurempaa. Omat haasteensa tähän kokonaisuuteen luo ns. "sosiaalinen asuntotuotanto" — ja sen tuomat moninaisuudet alalle. Perussuomalaisten mielestä juuri suurin ongelma on siinä, että Helsingin seudulta puuttuvat kohtuuhintaiset vuokra-asunnot lähes kokonaan. Samankaltaisia ongelmia esiintyy myös muissa kasvukeskuksissa, kuten Oulussa, Tampereella sekä Turussa. Hallitus ei tähän haasteeseen ole juurikaan puuttunut — muutoin kuin juhlapuheissa — mikä Perussuomalaisten mielestä on silmien ummistamista tosiasioilta sekä vastuunpakoilua tärkeässä asiassa.

### **Avustukset korjaustoimintaan (35.20.55)**

Moninaisista haasteista huolimatta perussuomalaiset pitävät tärkeänä sitä, että hallinnonalan korjausavustusten painopisteenä ovat hissien rakentaminen sekä vanhusten ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaaminen kotona asumisen mahdollistamiseksi. Määräraha on erittäin tarpeellinen, jotta voidaan sekä inhimillisesti että taloudellisesti ajatellen kannatettavana pidettävää vanhusten ja vammaisten henkilöiden kotona asumista tukea. Tässä yhteydessä on myös muistettava se tosiasia, että huomattava osa kansallisomaisuudestamme on kiinni rakennuksissa. Perussuomalaisten mielestä hallituksen esittämä määräraha on kuitenkin tähän tärke-

ään kohteeseen aivan liian pieni. Uusiutuvan energian käyttöönotto on myös tärkeää — koska sillä vaikutetaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, joten sillä on suuri ympäristövaikutus. Uusiutuviin energialähteisiin siirtymisellä on myös merkittävä vaikutus kotimaisen uusiutuvan energian, esimerkiksi hakkeen ja bioenergian, osalta. Tätä kautta uusiutuvaan energiaan siirtymisen kannustamisella on dynaamisia vaikutuksia myös työllisyyteen ja harmaan talouden ehkäisemiseen. Momentilla on suuri vaikutus sekä ympäristöön että ihmisten hyvinvointiin.

### **Ympäristönsuojelun edistäminen (35.10.61)**

Hallitusohjelmassa luvataan edistää haja-asutusalueen jätevesisäädösten toimeenpanoa tiedottamisen ja neuvonnan resurssien turvaamisen kautta sekä edistää siirtoviemärihankkeita. Tämä näkemys oli kirjattu myös edellisen eduskunnan asiaa koskevaan mietintöön. Eduskunta on lisännyt vuosittain momentille määrärahaa. Ympäristövaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota siirtoviemäreiden merkitykseen ympäristönsuojelussa. Perussuomalaisten mielestä siihen esitetyt määrärahat ovat riittämättömät.

### **Mielipide**

Edellä olevan perustella esitämme,

*että valtiovarainvaliokunta lisäisi kohtaan avustukset korjaustoimintaan (35.20.55) 20 miljoonaa euroa sekä kohtaan siirtoviemärit ja haja-asutusalueen jätevesihuolto (35.10.61) 8 miljoonaa euroa, josta 7 miljoonaa siirtoviemäriin ja 1 miljoona jätevesineuvontaan.*

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2012

Juha Väättäinen /ps  
Jari Lindström /ps  
Martti Mölsä /ps

## ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

### **Perustelut**

Talousarvioehdotukseen sisältyy ympäristöministeriön hallinnonalalla leikkauksia, joiden vaikutus on merkittävä ja kielteinen ympäristönsuojelun ja vihreän kasvun tavoitteiden toteuttamisen ja kohtuuhintaisen asumisen edistämisen kannalta. Ympäristövaliokunta on budjettilausunnossaan esittänyt parannuksia hallituksen budjettiesitykseen. Tuemme niitä, vaikkakin ne ovat osin riittämättömiä. Lisäksi haluamme nostaa esille seuraavia asioita.

### **Kataisen hallituksen asuntopolitiikka estää kohtuuhintaisen asumisen**

Kuten valiokunnan lausunnossa todetaan, yksittäisten talousarvionäärärahojen tai käyttövaltuuksien korottaminen ei ole ratkaisu asuntopolitiikan perustavaa laatua oleviin ongelmiin. Hallitus keskittyy pääkaupunkiseudun ja kasvukeskusten ongelmiin, ja niihinkin riittämättömästi.

Kataisen hallitus ajaa väkisin kuntauudistusta, jolla asumista keskitetään. Keskustalainen asuntopolitiikka lähtee ihmisten tarpeista ja toiveista. Myös haja-asutusalueille pitää saada rakentaa asuntoja. Tällä hetkellä maaseudun rakentamista rajoitetaan voimakkaasti. Kyläkaavojen laatimista tulee tehostaa ja kylien palveluja parantaa.

Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja rakennettaessa valtion korkotuen kannustimet eivät toimi: pitkä rajoitusaika ei houkuttele sijoittajia, joilla olisi asuntorakentamiseen tarvittavia pääomia. Lisäksi nykyinen malli estää sijoittajaa saamasta hyötyä kiinteistön arvonnoususta. Katson, että valtion korkotukijärjestelmää tulee uudistaa. Samalla yleishyödyllisyyssäännöksiä on tarkasteltava.

### **Lupa- ja valvontaviranomaisten voimavarat on suunnattava kaivosteollisuuteen**

Taloudellisesti vaikeina aikoina on panostettava toimenpiteisiin, jotka edistävät talouden kasvua. Kaivosteollisuuden kasvu ja uusien esiintymien löytyminen ovat lisänneet lupa- ja valvontaviranomaisten työtä samaan aikaan, kun viranomaisten voimavaroja on leikattu tuottavuusohjelman nimissä. Kiireellä tehty lupapäätökset ja puutteellinen valvonta vaarantavat kaivannaisteollisuuden tulevaisuuden, mikäli epäsuotuisien ympäristövaikutusten johdosta kansalaisten mielipiteet kääntyvät kaivannaisteollisuuden vastaisiksi. Talousarvioesitys on ristiriidassa hallituksen työllistämistavoitteen kanssa.

Lupaprosessien jumiutuminen on osaltaan vaikuttamassa myös pulaan turpeesta. Tämä on ongelma kotimaiselle energiantuotannolle ja lukuille maataloille. Uusia turvealueita ei ole juuri saatu käyttöön. Keskustan mielestä lupaprosesseihin on saatava vauhtia, jotta uusia, ympäristömääräykset täyttäviä turvealueita saadaan hyödynnettäväksi.

### **Siirtoviemärit**

Kunnat ovat joutuneet panostamaan viime vuosina suuria summia ympäristönsuojelutoimenpiteisiin. Usein syynä tähän ovat mm. kunnan alueella sijaitsevat tärkeät pohjavesialueet. Maaseudun ja muiden alueiden vesihuolto-ongelmien ratkaiseminen uudistuneen vesihuoltolainsäädännön ja jätevesiasetuksen edellyttämällä tavalla edellyttää myös valtion aktiivista osallistumista hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Hallitusohjelmassa luvataan edistää haja-asutusalueen jätevesisäädösten toimeenpanoa tiedottamisen ja neuvonnan resurssien turvaamisen kautta sekä edistämällä siirtoviemärihankkeita. Tämä näkemys oli kirjattu myös edellisen eduskunnan asiaa koskevaan mietintöön. Ympä-

ristövaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota siirtovesiviemäreiden merkitykseen ympäristönsuojelussa. Hallituksen osoittamat määrärahat siirtoviemärihankkeisiin ovat täysin riittämättömät. Uusiin hankkeisiin ei ole rahoitusta.

Siirtoviemärihankkeiden toteuttaminen on perusteltua jätevedestä aiheutuvien ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä vesialueiden suojelemiseksi. Siksi valtion rahoitusta tarvitaan.

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että eduskunta ottaa valtion vuoden 2013 talousarvioon momentille 35.10.61 lisäyksenä 10 000 000 euroa siirtoviemärihankkeiden käynnistämiseen ja toteuttamiseen.*

#### **Korjaus- ja lämmitystapamuutosten avustukset**

Hallituksen talousarvioesityksessä korjausavustuksia leikataan rajusti eikä lämmitystapamuutoksiin enää annettaisi rahaa lainkaan.

Uusien hissien jälkiasentaminen sekä vanhus- ja vammaisten asuntojen korjaaminen on ta-

loudellisesti ja inhimillisesti kannattavaa. Jos hallituksen esitys toteutuu, hissien korjauskentäminen loppuu lähes kokonaan.

Lämmitystapamuutokset edistäisivät siirtymistä tuontienergiasta kotimaisen energian käyttöön. Energiakorjauksiin sijoitettu euro tulee nopeasti takaisin säästyneenä energiakulutuksena. Uusiutuvan energian käyttöönotolla vaikutetaan ilmastomuutoksen hillitsemiseen, joten sillä on suuri ympäristövaikutus. Uusiutuviin energialähteisiin siirtymisellä on myös merkittävä vaikutus kotimaisen uusiutuvan energian, esimerkiksi hakkeen- ja bioenergian osalta. Tätä kautta uusiutuvaan energiaan siirtymisen kannustamisella on dynaamisia vaikutuksia myös työllisyyteen ja harmaan talouden ehkäisemiseen.

#### **Mielipide**

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että eduskunta ottaa valtion vuoden 2013 talousarvioon momentille 35.20.55 lisäyksenä 30 000 000 euroa*

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2012

Eeva-Maria Maijala /kesk  
Antti Kaikkonen /kesk  
Mirja Vehkaperä /kesk